

լիոսի նահատակութենէն յետոյ նոյն Ս. Գրոց բազմաթիւ և ընտիր օրինակները մնացին Եւսեբիոսի մօտ, որուն ձեռքով ու ջանքով Կ. Պոլիս փոխադրուեցան կայսերական հրամանաւ: Այս Պաղեստինականք կոչուած ընտիր օրինակներուն գոյութիւնը անձանօթ չէր մեր թարգմանիչ վարդապետաց, որոնք աշակերտներ զրկեցին Պոլիս՝ Կեսարիոյ մէջ ընդօրինակուած այդ Ս. Գիրքէն օրինակ մը ստանալու և թարգմանելու համար զայն: Այս կարեւոր դէպքը մտածել կու տայ մեզի թէ Հայերը վաղուց ծանօթ էին Պաղեստինեան Կեսարիոյ, և հոն կը յաճախէին հայ վաճառականներ՝ հիմնելու առևտրական ճիւղեր, և աշակերտներ՝ օգտուելու եկեղեցական և սուրբգրական ուսումներէն: Արդէն Զենոր Գլակ պատմիչին մէկ հատուածէն ալ (էջ 15) յայտնի կ'երևի որ Պաղեստինեան Կեսարիան ծանօթ էր Հայոց: Զենոր թղթակցութեան ձևին տակ կը գրէ Ս. Լուսաւորչի պատմութիւնը, և նոյն թղթակցութեան մէկ նամակը կը զրկուի Պաղեստինեան Կեսարիա, ուր Սիւրիոյ եպիսկոպոսներէն Բեկտոր, Անաստաս և Գայիոս կը տեսնեն զայն ու կը կարգան. թէև պատմութեան բնագիրը նոյն եպիսկոպոսները «եպիսկոպոսք Եզրիպոսի» կ'անուանէ, սակայն անոնք իրականին մէջ Սիւրիոյ, այսինքն Պաղեստինեան Կեսարիոյ և Երուսաղէմի եպիսկոպոսներ էին, ինչպէս կը հաստատէ Victor Langlois՝ Զենոր Գլակի իր գաղղիերէն թարգմանութեան մէկ ծանօթագրութեան մէջ (S^l'u Colléction des Historiens anciens et modernes de l'Arménie, Հտր. Ա. էջ 340) և արդէն պարզօրէն նոյն տողերուն իմաստէն ալ յայտնի կ'ըլլայ. Ս. Լուսաւորչի Եզրիպար եպոս. ի ուղղեալ նամակը պատուիրակաները կը տանին նախ Եդեսիա, յետոյ Կեսարիա, ուր չը գտնելով զանիկա, անկէ Երուսաղէմ կը մեկնին. նամակը կը տեսնեն վերոյիշեալ եպիսկոպոսները, որոնք Սիւրիոյ, այսինքն Երուսաղէմի մէջ կը գտնուէին, և որոնցմէ մին՝ Գայիոս՝ եպիսկոպոսապետ ալ եղած է Երուսաղէմի Սիւմաքոսի մահուանէն վերջ (S^l'u Եւսեբիոսի Եկեղց. Պատմ. դպր. Ե. էջ 367). Ուրեմն մենք այս ծանօթութենէն հետեցնենք թէ այս տողերուն մէջ յիշուած Կեսարիան՝ Պաղեստինեան Կեսարիան էր: Ս. Լուսաւորչի Սիւրիոյ եպիսկոպոսներուն զրած այս թուղթը թէպէտև ժամանակավրէպ մը կը նկատուի, վասն զի նոյն եպիսկոպոսները կ'ապրէին Բ. դարու վտաճանին, բայց մենք պատմիչին այս լի-